

Zavod Republike Slovenije
za varstvo narave

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

Številka: 8-IV-779/3-O-07/DV
Datum: 09.01.2007
Zveza: 523-17/2007

Zavod za gozdove Slovenije
Večna pot 2
1000 Ljubljana

Zadeva: **Pisno stališče po Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah – odvzem velikih zveri v letu 2008**

Spoštovani!

Zavod RS za gozdove, Večna pot 2, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: ZGS) je z dopisom št. 523-17/2007, z dne 19.12.2007, prejetim dne 27.12.2007, zaprosil Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: ZRSVN), za pridobitev pisnega stališča na podlagi 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05; v nadaljevanju: Uredba) za odvzem velikih zveri za leto 2008.

Vlogi je bilo priloženo strokovno mnenje ZGS za odstrel velikih zveri v letu 2007.

V skladu z zgoraj omenjeno vlogo v prilogi podajamo pisno stališče na podlagi 8. člena Uredbe za odvzem velikih zveri na območju Slovenije v letu 2008.

V pisnem stališču ugotavljamo, da poseg, pod navedenimi pogoji, ne ogroža ugodnega stanja populacij velikih zveri.

Lep pozdrav,

dr. Darij Krajčič
Direktor

Pripravila:
Sonja Rozman Bizjak, univ. dipl. biol.
Sodelavka I

Damjan Vrčec, univ. dipl. biol.
Sodelavec II

Priloga:

- Pisno stališče do predloga odvzema velikih zveri za leto 2008

PISNO STALIŠČE DO PREDLOGA ODVZEMA VELIKIH ZVERI ZA LETO 2008

- I. Pisno stališče se podaja za vrste rjavi medved (*Ursus arctos*), volk (*Canis lupus*) in ris (*Lynx lynx*), ki so uvrščene v poglavje A, priloga 1 Uredbe.
- II. Pisno stališče se podaja na podlagi 8. člena Uredbe in:
 - strokovnega mnenja za odstrel velikih zveri v letu 2008, št. 523-17/2007 z dne 19.12.2007, ki ga je pripravil ZGS (v nadaljevanju: strokovno mnenje);
 - strategije upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji (v nadaljevanju: strategija);
 - predloga strategije ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (*Canis lupus*) v Sloveniji (v nadaljevanju: predlog strategije);
 - predloga akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos* L.) v Sloveniji za obdobje 2007 – 2011;
 - Načrta upravljanja s populacijo rjavega medveda (development of a population management plan), Conservation of Large Carnivores in Slovenia – Phase I (*Ursus arctos*), Akcija A1 (v nadaljevanju: projekt LIFE).

RJAVI MEDVED (*Ursus arctos*)

- III. Stališče do odvzema iz narave po prvem odstavku 7. člena Uredbe

ZGS je v strokovnem mnenju podal podatke o škodi, ki jo je povzročil rjavi medved na rejnih živalih, čebelah, kmetijskih kulturah in drugem premoženju (skladno z metodologijo izplačila odškodnine). Iz podanih podatkov je zaslediti trend upadanja škod po letu 2005.

Po podatkih v strokovnem mnenju ZGS je bil v letu 2007 zabeležen en napad medveda na človeka, ko se je ta preveč približal brlogu, v katerem je bila medvedka z mladiči. Po izjavi ministrstva (Sestanek delovne skupine za načrtovanje upravljanja z velikimi zvermi z dne 20.12.2006) se povprečno zgodi 1-2 napada rjavega medveda na človeka letno.

Iz strokovnega mnenja ZGS je tudi razvidno, da gre za selektiven in omejen odzem rjavega medveda iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

ZGS je v poglavju Delo intervencijske skupine za rjavega medveda podal tudi druge možnosti neposrednega odvrčanja rjavih medvedov, vendar pa ni podal ocene o obsegu teh akcij in njihovi uspešnosti ter primernosti za odvrčanje.

Ugotavljamo, da obstajajo primeri in pogoji iz prvega odstavka 7. člena Uredbe.

- IV. Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Za podajanje ocene o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja je nujno poznavanje velikosti populacije.

ZGS v strokovnem mnenju ocenjuje številčnost medvedje populacije v Sloveniji na 500 do 700 osebkov z rahlim trendom znižanja številčnosti. Ocena je podana na podlagi dolgoletnega spremljanja stanja populacije rjavega medveda v Sloveniji in opravljenih analizah zbranih podatkov, vendar pa iz strokovnega mnenja ni razvidno, po kateri metodi je številčnost ocenjena na 500 do 700 medvedov.

Strategija, ki je bila sprejeta 2002, navaja, da se je populacija povzpela na okrog 450-550 osebkov. Ta ocena temelji na ocenah pridobljenih iz monitoringa. Model številčnosti populacije rjavega

medveda v Sloveniji projekta LIFE, ki temelji na začetni populacijski velikosti (leto 1957), spolni in starostni strukturi populacije, rodnosti in mortaliteti posameznih starostnih skupin ter podatkih o odstrelu, ocenjuje velikost populacije na 400 do 450 osebkov. Gre za oceno številčnosti populacije, ki je glede na zajete parametre najbolj verjetna. Projekt LIFE svojo oceno podkrepljuje tudi z oceno pridobljeno na osnovi ugotovljenega reprodukcijskega potenciala populacije rjavega medveda v Sloveniji, ki ocenjuje številčnost na 380 do 480 medvedov. Projekt LIFE navaja tudi, da je bilo jeseni leta 2002 na skupno 371 števnih mestih naštetih 497 medvedov. V Odgovoru ZGS k pisnemu stališču ZRSVN o strokovnem mnenju o odstrelu velikih zveri za leto 2006 ZGS navaja, da monitoring na števnih mestih ne omogoča direktnega preračunavanja števila videnih medvedov v intervalno oceno velikosti populacije temveč služi predvsem za ugotavljanje spolne in starostne strukture ter posledično prirastka. V istem dokumentu ZGS tudi navaja, da realizacija odvzema, število škodnih primerov, število konfliktnih dogodkov in prostorska prisotnost skupaj kažejo na trende rasti populacije.

Na podlagi naštetega gre sklepati, da so se ocene številčnosti populacije rjavega medveda v Sloveniji gibale med 400 in 700 osebki trenutno pa podatki kažejo na znižanje številčnosti populacije tako po številu škodnih primerov kot tudi po številu konfliktnih dogodkov in prostorski prisotnosti.

Odvzem osebkov rjavega medveda iz narave v letu 2007 do 31.11. še ni bil v celoti realiziran. V strokovnem mnenju ZGS še ni upošteval odstrela in ostalih izgub v decembru, saj v času priprave strokovnega mnenja le ta še ni bil končan, vendar pa se da ugotoviti, da je bil v času do 31.11. odstreljenih 88 osebkov ali 83% s pravilnikom o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Uradni list RS, št. 87/05, 17/06, 21/07, 36/07) določenih osebkov. Dovoliti je treba možnost, da je bilo v decembru odstreljenih še nekaj medvedov oz. da je bila kvota v celoti izpolnjena.

Število škodnih primerov prav tako kaže na zmanjšanje škodnih primerov v letu 2007, saj je le to pol manjše kot v letu 2006. Kljub temu, da v strokovnem mnenju še niso upoštevane škode, ki so nastale v mesecu decembru, pa vseeno lahko sledimo trend zmanjševanja števila škod po letu 2005. Poudariti je treba, da število škod po medvedu ni in ne more biti zgolj posledica številčnosti medveda, temveč je treba upoštevati še druge parametre kot so npr. obrod gozdnih sadežev in gozdnega drevja, trendi v živinoreji na območju, še posebej reji drobnice, varovanje čred, umeščenost pašnikov v prostor, osveščenost ljudi o odškodninskih zahtevah itd. Vse te parametre je potrebno upoštevati tako pri porastu števila škod kot tudi pri upadu števila škod.

Število konfliktnih dogodkov v letu 2007 glede na lansko leto ni poraslo. Število izredno odstreljenih osebkov ostaja na lanskoletni ravni, število povoženih osebkov pa je nekoliko nižje kot lansko leto.

Na prostorsko razširjenost rjavega medveda lahko iz strokovnega mnenja sklepamo le na podlagi odvzema iz narave in pa na podlagi registriranih škodnih primerov. Škodni primeri v primerjavi z lanskimi ne kažejo na razširitev habitata medveda, delno lahko na razširitev habitata na vzhod sklepamo iz odvzema iz narave. V letu 2007 sta bila namreč odvzeta en osebek na Pohorju in en osebek v lovišču Raka. K temu lahko dodamo še nekaj videnj medvedov v vzhodnem delu Slovenije, vendar pa je potrebno poudariti, da gre tu za posamezne medvede in ne za redna videnja oz. za redno prisotnost.

Iz navedenega gre sklepati, da so podatki o izvršenem odstrelu, številu škodnih primerov, številu konfliktnih primerov in prostorski razširjenosti medveda zgolj posredni in nikakor niso dovolj za sklepanje o trendih v populaciji rjavega medveda v Sloveniji. Vendar pa ZGS v strokovnem mnenju ne navaja drugih podatkov, po katerih bi se dalo sklepati o velikosti populacije, zato se lahko zanašamo le na te podatke. V dodatno pomoč so nam še podatki, ki so pridobljeni z monitoringom na stalnih števnih mestih.

Trend povprečnega števila videnih medvedov na stalno števno mesto kaže na upad števila videnih medvedov in sicer od jeseni 2005 z največjim upadom v zadnjem štetju v letošnjem letu. Velik upad v letošnjem letu je lahko tudi posledica vremena ali katerega drugega dejavnika, vendar pa to v strokovnem mnenju ni razloženo. Trend števila škodnih primerov se po letu 2005 prav tako

zmanjšuje. Prostorska razširjenost rjavega medveda prav tako ne kaže na dodatno razširitev habitata rjavega medveda. Iz vsega zgoraj navedenega lahko sklepamo, da je populacija rjavega medveda v Sloveniji v upadanju, ne moremo pa podati nikakršne ocene o velikosti upada oz. o velikosti populacije. Še enkrat poudarjamo, da v strokovnem mnenju ni dovolj zanesljivih podatkov, iz katerih bi bilo mogoče zagotovo trditi, da so naše ocene pravilne ali ocene v strokovnem mnenju ZGS pravilne.

Iz strokovnega mnenja se tudi ne da sklepati na prirastek populacije. Iz podatkov monitoringa na stalnih števnih mestih lahko ugotovimo, da predstavljajo vodeče samice z mladiči do enega leta starosti v povprečju 11,95 % populacije in imajo v povprečju 1,83 mladiča. Pri velikosti populacije 400 do 700 osebkov je potemtakem bruto prirastek med 88 in 153 osebki na leto. V letu 2007 so vodeče samice z mladiči do enega leta starosti predstavljale 11,34 % in so imele v povprečju 1,93 mladiča. Bruto prirastek je pri oceni 400-700 medvedov enak dolgoletnemu povprečju. ZGS v strokovnem mnenju navaja, da je bil odvzem iz narave v letu 2007 »znotraj intervala (ali nekoliko nad njim) ocenjenega letnega prirastka vrste«. Ta ocena se ujema z mnenjem o velikosti bruto prirastka, ki smo ga podali v pisnem stališču o strokovnem mnenju za odvzem velikih zveri v letu 2007. Kolikšen pa je letošnji bruto prirastek pa ne moremo oceniti. Ocene bruto prirastka tudi ni v strokovnem mnenju.

Glede na vse zgoraj navedeno ugotavljamo, da populacija rjavega medveda ni neuskaljena z okoljem oz. podatki iz strokovnega mnenja to ne kažejo. Hkrati predlagamo, da se v skladu s strategijo iz narave odvzame do 10 % osebkov od ugotovljenega števila velikosti populacije, kar pomeni, da naj odvzem iz narave ne presega 70 osebkov, od česar naj odstrel predstavlja 50 osebkov, 20 pa je predvidenih izgub. V osrednjem območju naj se odstrel največ 43 osebkov, v robnem območju pa 7 osebkov.

- V. Časovno obdobje za odvzem iz narave, ki ohranja ugodno stanje populacije in zmanjšuje pogoje tveganja

Strategija in strokovno mnenje navajata kot čas izvajanja rednega odstrela v času med 1. januarjem in 30. aprilom ter med 1. oktobrom in 31. decembrom, izredni odstrel pa se izvaja po potrebi skozi celo leto. Z izvajanjem rednega odstrela v zgornjih terminih se izognemo odvzemu osebkov v času parjenja in odvzemu osebkov, ki so na zimskem spanju. Hkrati v celoti izločimo naključen odstrel medvedk z v tem letu poleženimi mladiči, saj medvedka zapusti brlog šele v maju. Izrednega odstrela pa ni mogoče časovno načrtovati, zato se ga izvaja skozi celo leto.

V skladu s strokovnim mnenjem naj se največ dve tretjini odvzema izvede v spomladanskem obdobju, ena tretjina pa v jesenskem obdobju.

- VI. Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave, tako da se ohranja ugodno stanje populacije in zmanjšuje pogoje tveganja

Tako strategija kot strokovno mnenje predlagata redni odstrel v osrednjem in robnem življenjskem območju rjavega medveda. Po strategiji se izredni odstrel lahko izvaja v vseh življenjskih območjih rjavega medveda. Redni odstrel, ki je načrtovan za robno območje, se v primeru neizvršitve, ne izvaja v osrednjem območju.

- VII. Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe so določena v strokovnem mnenju, strategiji in pravilniku o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda (*Ursus arctos*) iz narave (Uradni list RS, št. 87/05, 17/06, 21/07, 36/07).

VIII. Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave so določeni v strokovnem mnenju, strategije. ZGS naj v sodelovanju z lovskimi organizacijami redno in tekoče spremlja odvzeme iz narave ter sproti sprejema in posreduje informacije o odvzemu pristojnim organizacijam.

IX. Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Drugi pogoji, ki bi vplivali na ugodno stanje drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

VOLK (*Canis lupus*)

X. Stališče do odvzema iz narave po prvem odstavku 7. člena Uredbe

ZGS je v strokovnem mnenju podal podatke o škodi, ki jo je povzročil volk na rejnih živalih (skladno z metodologijo izplačila odškodnine). Iz podanih podatkov je zaslediti trend naraščanja števila škod z izjemnim porastom v letih 2002, 2006 in 2007.

Iz strokovnega mnenja je tudi razvidno, da gre za selektiven in omejen odvzem volka iz narave zaradi uravnavanja velikosti populacije z okoljem, pod strogo nadzorovanimi pogoji in v omejenem številu.

Strokovno mnenje se do drugih možnosti, ki bi omogočale, da odvzem iz narave ne bi bil potreben, ne opredeljuje. Kljub temu **ugotavljamo, da obstajajo primeri in pogoji iz prvega odstavka 7. člena Uredbe.**

XI. Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Za podajanje ocene o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja je nujno poznavanje velikosti populacije.

Strokovno mnenje ne podaja nikakršne ocene o velikosti populacije volka v Sloveniji. Predlog strategije ocenjuje velikost populacije volka v Sloveniji na 70 – 100 osebkov. Tako strokovno mnenje kot predlog strategije navajata, da je populacija volka v Sloveniji v naraščanju.

Strokovno mnenje in predlog strategije navajata velike trope volkov, ki štejejo tudi do 10 osebkov. V strokovnem mnenju je navedeno, da je bilo v letu opaženih skupaj 5 legel volkov z 2 – 7 mladiči.

V strokovnem mnenju predstavljen monitoring znakov prisotnosti volka v obdobju 1996-2007 v LPN Jelen kaže naraščajoč trend z izjemo zadnjega leta, v LPN Medved pa so znaki prisotnosti od 1999 do 2003 naraščali, po tem pa se je število znakov prisotnosti ustalilo. Tudi sicer je opažanj volka v LPN Medved precej manj kot v LPN Jelen.

Strokovno mnenje predlaga za leto 2008 odvzem 11 volkov iz narave, v kar sta vključena redni in izredni odstrel do realizacije. Predlog ne vsebuje izgub. Predlog je osnovan na podlagi ocene, da je populacija volkov v Sloveniji stabilna in naraščajoča, kar ugotavlja na osnovi naraščajoče škode, monitoringa znakov prisotnosti v LPN Medved in Jelen, opažanja legel z mladiči in velikih tropov.

Odvzem volkov, ki naj vsebuje tudi izgube, bi v letu 2008 morali glede na pretekla leta nekoliko povečati, vendar pa ne bi smel preseči 10% velikosti populacije. V letu 2007 naj se tako iz narave odvzame 7 do 10 volkov. Odvzem volkov naj se izvede kot načrtovan redni odstrel in ne kot izredni odstrel. Odvzem do 7 – 10 volkov iz narave pod spodaj navedenimi pogoji, po našem mnenju ne bo negativno vplival na stanje slovenske populacije volka.

Odstrel 11 osebkov, po našem mnenju previsok in bi dolgoročno lahko negativno vplival na ugodno stanje populacije volka v Sloveniji, ker presega 10% populacije in ne upošteva izgub.

XII. Časovno obdobje za odvzem iz narave, ki ohranja ugodno stanje populacije in zmanjšuje pogoje tveganja

V strokovnem mnenju je za redni odstrel predlagano časovno obdobje od 1.1. do 29.2.2008 in od 1.9. do 31.12.2008. Glede na to, da se volkovi pri nas pari v januarju in februarju, menimo, da odstrel v tem času ni primeren, ker bi lahko negativno vplival na reprodukcijo. Predlagamo, da se redni odvzem volkov iz narave izvaja med 1. septembrom in 31. decembrom 2008.

XIII. Geografsko območje, na katerem se lahko izvede odvzem iz narave, tako da se ohranja ugodno stanje populacije in zmanjšuje pogoje tveganja

Strokovno mnenje predlagan redni odstrel razdeli po posameznih LUO. Menimo, da je odstrel volkov najbolj smiselna na tistih območjih, kjer je največje pojavljanje škod. Zato predlagamo, da se redni odstrel v Novomeškem, Zahodno visoko kraškem in Triglavskem LUO ne izvaja, saj se v zadnjih 3 letih na omenjenih območjih škode ne pojavljajo ali pa se pojavljajo zelo redko. Glede na to, na navedenih območjih tudi ne obstajajo razlogi iz 7. člena Uredbe.

Na ostalih LUO pa predlagamo naslednjo razdelitev odstrela:

- v Kočevsko belokranjskem LUO največ 3 volkove
- v Notranjskem LOU največ 5 volkov
- v Primorskem LUO največ 2 volka.

XIV. Dovoljena sredstva oziroma načini za odvzem iz narave in omejitve njihove uporabe

Strokovno mnenje glede dovoljenih sredstev predlaga predpisano lovsko orožje skladno z lovsko zakonodajo. Predlaga tudi, da se z izjemo izrednega odstrela, lov zaključi tudi v primeru, ko število spolno zrelih samic v odstrelu preseže 50% celotno načrtovanega odstrela, to je glede na predlog ZGS 6 samic.

Z vidika ohranjanja reprodukcijskega potenciala predlagamo, da naj bo struktura odvzema načrtovana tako, da bo vsaj 70% odvzetih osebkov mlajših od dveh let. Nikakor naj se ne odvzema vodečih samic in/ali alfa samic.

V naravi je zelo težko ločiti samce in samice med sabo, zato naj bo v celotnem odvzemu največ do 50 % samic. Lov naj se zaključi, ko se odvzame predlagano število samic (do 5), ne glede na starost. Tudi mlade samice so potencialno vodeče samice v prihodnosti.

XV. Potrebni nujni ukrepi v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave

Strokovno mnenje v VI in VII točki ustrezno določa ukrepe v zvezi z izvedbo nadzora odvzema iz narave.

XVI. Možni pogoji, skladno s katerimi se odvzem iz narave lahko izvede, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst

Strokovno mnenje navaja, da drugi pogoji odvzema iz narave, zlasti glede na tveganje za zagotavljanje ugodnega stanja drugih rastlinskih in živalskih vrst, niso potrebni.

Opozarjamo, da naj se ob morebitnem izvajanju odlova živih osebkov volkov, osebkov vseh drugih ogroženih ali zavarovanih živalskih vrst, ki se slučajno ujamejo, po ujetju čim prej nepoškodovane izpusti v naravo na kraju ujetja.

RIS (*Lynx lynx*)

XVII. Stališče do odvzema iz narave po prvem odstavku 7. člena Uredbe

ZGS je v strokovnem mnenju podal podatke o škodi, ki jo je povzročil ris na rejnih živalih (skladno z metodologijo izplačila odškodnine). Iz podanih podatkov je opaziti, da se škode po risu v zadnjih štirih letih ne povečujejo, v letu 2006 pa je zaslediti upad škod.

Strokovno mnenje se do drugih možnosti, ki bi omogočale, da odvzem iz narave ne bi bil potreben, ne opredeljuje.

Na podlagi zgoraj navedenih dejstev **ugotavljamo, da ne obstajajo primeri in pogoji iz prvega odstavka 7. člena Uredbe.**

XVIII. Ocena o vplivu odvzema iz narave na ohranitev ugodnega stanja populacije

Strokovno mnenje na podlagi 15-letnega monitoringa risa v LPN Medved in Jelen in pojavljanja škod za leto 2008 ne predlaga odstrela. V uvodu ugotavlja, da je slovenska populacija risa maloštevilna in v regresiji, vzroki za to pa niso docela pojasnjeni. Poseganje v populacijo zato ni načrtovano in zaželeno, niti iz razlogov »aktivnega varstva« oziroma preprečevanja ilegalnega odstrela.

S temi trditvami v strokovnem mnenju se v celoti strinjamo in poudarjamo še, da je populacija risa v Sloveniji izjemnega pomena tudi za ohranitev risa v celotnem alpskem prostoru.

Iz navedenega sledi, da je vsak poseg v populacijo risa v Sloveniji nesprejemljiv in lahko negativno vpliva na ugodno stanje populacije te vrste v Sloveniji.
